

## ՍԱԱԴԻԻ ԳԻԻԼԻՍՏԱՆԻՑ

Հիւրմիւլ թաղաւորի մասին պատմում են, թէ երբ հար-  
ցրին—հայրիդ վէզիրներէց ի՞նչ տեսար, որ բոլորին էլ շղթայի  
դարնել տուիր,— պատասխանեց. պատժի արժանի ոչինչ չտե-  
սաւ, բայց նկատուած էի, որ իմ ահն անչափ է իրանց սրտում և  
բնաւ վատահուլութիւն չունին իմ վրայ. վախեցայ թէ մի գուցէ  
այդ ահից մտածեն մի օր սպանել ինձ. բացի զլաւնից քիչ էլ  
անսացի իմաստուններէ խօսքին, թէ

Ով քեզանից վախենում է, վախիր նրանից դու, խելօք,  
թէկող նրա պէս հարիւրի հեա կռիւ մղես ու յողթես.  
Ձեռ իմանսւմ, որ երբ կատուն քնում է խեղճ ու անոք,  
ձիրանովը վազրի աչքն էլ կը հանէ անմիշտպէս:  
Ինչի՞ց է, որ վաթաթւում է օձը հովիւ ոտներին,—  
նրանից որ միշտ վախում է թէ հովիւը տայ իր գլխին:

Մի տարի Դամասկոսի մզկիթում աղօթքի էի նուիրուած  
Եահեայի—ողջո՛յն նմա— շիրմի բարձի վրայ: Մի օր դիպուածով  
ուխտի եկաւ ու իր կարիքների համար սկսաւ աղօթել մի ա-  
րաբ թաղաւոր, որ անուանի էր իր անարդարութեամբ:

Դէրվիշ թէ հարուստ էն հողի ծառան,  
հարստի պէտքերն են, որ չունին սահման:

Դարձաւ դէպի ինձ ու ասաց. դուք դէրվիշներդ, որ հող-  
ւով վեհ էք և գործով արդար, լիշեցէք ինձ ձեր աղօթքների  
մէջ, որ անփորձ քնամ թշնամիներից: Սացի. խեղճ ժողովրդ-  
դիդ գործիր դու բարիք, որ խիստ թշնամուց չտեսնես չարիք:

Ո՛վ բազկով հուժկու, բռունցքով ահեղ,

Մի կոտորի թույլի թւերը անմեղ.  
 Վա՛յ ով չի խղճում ընկած թշուառին,  
 Ինքն էլ որ ընկնի, կը խփեն ժայռին.  
 Ով վատը ցանած՝ լաւն հնծել կամի,  
 Ձեռն առիլ հապա—երազդ բարի.  
 Բամբակն ականջիցդ հանիր ու դատ տես,  
 Թէ չէ կը դատէ ժամանակը քեզ:

Մարդս որդիներն անդամ են իրար,  
 Շինուած միւսնոյն տարրից հաւասար.  
 Մի անդամն երբ որ կրում է մի ցաւ,  
 Միւս անդամները չեն քնալ անցաւ.  
 Իսկ դու, անտարբեր ուրիշի ցաւին,  
 Արժան չես էլ մարդ կոչուելու պատւին:

Մի դէրվիշ—ընդունելի լիցին խնդրուածք իւր—լայտ-  
 նուեցաւ Բաղդադում. լուր տուին Իւսուֆ-Բինի-Հուլլաշ թա-  
 դաւորին, որ կանչել տուաւ նրան իր մօտ և ասաց. մի լաւ  
 աղօթք արա ինձ համար: Դէրվիշը դուխր վեր բարձրացրեց  
 ու ասաց. «Տէր Աստուած, արա հոգին առ»: Հուլլաշը հարցրեց—  
 այդ ի՞նչ տեսակ աղօթք է: Պատասխանեց. «Քեզ համար էլ  
 լաւ աղօթք է, բոլոր մուսուլմանների համար էլ»:

Վեր կալ ձեռքդ ձեռիդ տակը հեծողներից դու, անդուժ.  
 Հերիք ինչքան մահ սփռեցիր լաց ու կոծի դու անփոյթ.  
 Քո ի՞նչ բանն է դահ բարձրանալ, տիրել մի ողջ աշխարհի.—  
 լաւ է մեռնիս քան մեռցնես,—աշխարհ քեզնից ազատուի:

Մի անխիղճ թագաւոր հարցրեց մի կրօնաւորի, թէ ո՞րն  
 է սմենից լաւ պաշտամունքը: Կրօնաւորը պատասխանեց. Քեզ  
 համար կէս օրուայ քունը, որպէսզի գէթ մի բուպէ մարդկանց  
 չնեղես:

Քնել էր բռնաւորն օր հասարակին,  
 Ասացի—երեսի չզարթնես կրկին.  
 Մարդ կայ, որ քունն է արթնութիւնից լաւ,  
 Ախտ կայ, որ ունի մահից էլ վատ ցաւ:

Մի Թաղաւորի համար լսել եմ, որ մի գիշեր կերուխումի մէջ լուսացրել և արբեցուլթեան վերջում ասում էր.

Սրանից էլ լաւ էլ ի՞նչ բոպէ մեզ համար.

Ոչ վիշտ ունենք ոչ մտածմունք լաւ կամ չար:

Մի դէրվիշ դուրսը ցրտին պառկել էր մերկ. լսեց ու ասաց.

Ինչքան էլ կարծես՝ անհոգը դու ես,

Բեղնից լաւն ես եմ, մէկ նայիր ու տես:

Այս խօսքը Թաղաւորին դուր եկաւ. հաղար դահեկանի մի քսակ լուսամուտից դուրս բռնեց ու ասաց. Ա՛յ դէրվիշ, քղանցքդ բաց:— Իէրվիշն ասաց. որ զուրկ եմ շորից, քղանցք որտեղից: Թաղաւորն աւելի ևս խղճաց նրա թշուառ վիճակի վրայ ու մի պատմուճան էլ դնելով փողի հետ՝ ուղարկեց նրան: Իէրվիշն այդ փողը կարծ միջոցում սպառեց ու վերադարձաւ Թաղաւորի մօտ:

Շուայլ ափում գանձ հաստատուն,

Եւ մտղումը ջուր,

Սիրող սրտում համբերութիւն.—

Ո՛ր տեսաւ և ո՛ւր:

Թաղաւորն իսկի նրա մասին չէր էլ մտածում. հէնց որ եկան ասացին, վեր կացաւ ու դէմքը խոժոռեց: Այստեղից է, որ ասել են թէ խելացի, բանիմաց մարդը Թաղաւորի ցասումից ու զօրութիւնից պէտք է վախենայ, որովհետեւ նրանց հոգսերի առարկան տէրութեան մեծ մեծ գործերն են և հասարակ մարդկանցով միշտ չեն զբաղուել:

Արքայի շնորհն ի դուր է նրան,

Ով պատեհ ժամում չի դիմում նրան.

Մինչև որ խօսքի տեղը չգտնես,

Մի ասիլ, վա՛յ թէ ամօթանք կրես:

Եւ հրամայեց, որ աչքից հեռացնեն այդ շուայլ, աներես անպիտանին, որ այդքան կարծ միջոցում այնքան շնորհները կերաւ, ոչնչացրեց. դեռ չի իմանում, ասաց, որ պետութեան գանձարանը խեղճերի պատառ է, ոչ թէ այդպէս սատանի որդկերանց:

Գիժն երբ իր մոմը վառէ կէս օրին,  
Ճարպ էլ չի դտնիլ մութ երեկոյին:

Բարեխրատ նախարարներից մին ասաց. Տէր արքայ, իմ կարծիքով՝ այսպիսի մարդկանց պարգևներ շնորհելիս պէտք է քիչ-քիչ տալ, որպէսզի միանգամից չվատնեն, իսկ հրամայել որ բոլորովին արգիլեն, շնորհաբաշխ անձանց վրայ չէ. մէկին նախ շնորհներով թողնել յուսալից, ապա շնորհազուրկ անել, յուսահատեցնել՝ լաւ չէ:

Աղահուլթեան դուռն երեսիդ, այ մարդ,  
Բանալ չտայիր.

Որ բանալ տուիր, էլ տմարդ տմարդ  
Փակել չտայիր:

Ո՞վ է տեսել, որ չիջազուժ ովքեր  
Ծարաւին չրի,

Անոյշը թողած՝ որոնեն հորեր  
Աղային չրի:

Մարդ, օձ թէ թռչուն որտեղ քաղցրահամ  
Գտնեն աղբերակ,

Այնտեղ կը վազեն երամ առ երամ՝  
Հանգցնել պապակ:

Եւ ճնճողուկներն էլ արտը կը դիմեն,  
Որ ժողուեն հատիկ,

Ոչ թէ կը դիմեն այնտեղ, ուր, դիտեն,  
Երդ է աղքատիկ:

Գարսէ. Թարգմ. Մ. Վ. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ